

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS YRITTÄJYYDESTÄ

1. Johdanto

Yrittäjyyden edistäminen on yksi hallituksen keskeisimmistä painopistealueista. Yrittäjyyden merkitys on yhteiskunnallisesti ja kansantaloudellisesti suuri, sillä yritykset ja yrittäjät tuovat yhteiskuntaan ja talouteen kilpailukykyä, kasvua, työtä, toimeentuloa, verotuloja, hyvinvointia, huoltovarmuutta ja alueellista elinvoimaa sekä globaalia yritystoimintaa. Kaiken kokoinen yritystoiminta on tärkeää, työllisti yritystoiminnalla sitten vain itsensä tai toimi työnantajayrittäjänä.

Suomi tarvitsee taloutensa uudistamiseen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin turvaamiseen elinkeinorakenteen uudistumista. Suomen kilpailukyky, talouskasvu ja hyvinvointi edellyttävät yhteiskunnallisesti ripeitä sekä oikeaan osuvia toimia yritysten uudistumisen, investointien, kasvun, kansainvälistymisen, työllisyyden ja tuottavuuden edistämiseksi. Tuottavuuden kasvu edellyttää korkeamman arvonlisän tuottavaa yrittäjyyttä ja työpaikkoja sekä dynaamisia työmarkkinoita. Myös toimintaympäristön muutokset, kuten geopolitiittinen tilanne, erilaiset kriisit, digitalisaatio, ilmastonmuutos sekä väestön ikääntyminen korostavat elinkeinoelämän kokonaisvaltaisen, rakenteellisen ja intensiivisen uudistumisen tarvetta.

Tämä periaatepäätös kokoaa yhteen valtioneuvoston tasolla Suomen päämäärät ja tavoitteet yrittäjyyden edistämisessä, joihin hallitus ja ministeriöt sitoutuvat yhdessä. Tavoitteena on yrittäjyyden edistäminen pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Periaatepäätöksessä linjataan keskeisimpiä toimenpiteitä, joilla asetettuja tavoitteita edistetään. Ministeriöt sitoutuvat toteuttamaan periaatepäätöksen tavoitteita vastuualueillaan käytettävissä olevien resurssiensa puitteissa. Rahoitusta vaativat toimenpiteet käsitellään ja niistä päätetään erikseen talousarvio- ja julkisen talouden suunnitelma (JTS) -prosesseissa.

2. Lähtökohdat

Suomessa yrityskanta on mikro- ja pienyritysvaltaista. Vuonna 2022 Suomen noin 443 700 yrityksestä 98,3 prosenttia (436 170 kpl) oli pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pl. maa-, metsä- ja kalatalous)¹. Vuonna 2023 oli yrittäjinä yhteensä noin 264 000 henkilöä (pl. maa-, metsä- ja kalatalous, joista yksinyrittäjien osuus oli noin 70 prosenttia (185 000 henkilöä) ja työnantajayritysten osuus oli noin 30 prosenttia (78 000 henkilöä).² Suomessa kasvuyrittäjyys, yritysten kansainvälistyminen ja työllistäminen ovat kapean yritysjoukon harteilla. Start up -yrittäjyys ja panostukset TKI-toimintaan ovat pidemmällä aikavälillä laskeneet ja yksinyrittäjyys on suurta. Myös yritysten investoinnit ovat olleet laskussa.

Tarvetta parantaa yrittäjyyden edellytyksiä korostaa se, että Suomen talouskehitys on viimeisten 15 vuoden aikana ollut poikkeuksellisen heikkoa. Tuottavuuskasvu on ollut vähäistä. Työllisyyden kehitys on ollut suotuisaa, mutta työllisyysaste on yhä matala muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Elinkeinorakenteen uudistuminen, uusien yritysten perustaminen sekä jo olemassa olevan yritystoiminnan kehittäminen, kasvu ja innovatiivisuus ovat keskeisiä Suomen kilpailukyvyn, talouskasvun ja työllisyyden näkökulmista. Yrityksillä on keskeinen rooli myös innovaatioiden ja teknologioiden kehityksessä Suomessa, sillä ne luovat edellytykset uusien ideoiden kehittämiseksi, tutkimukselle ja kaupallistamiselle. Suomessa on paljon yrityksiä, joilla on kasvuhakuisuutta, mutta se ei kuitenkaan konkretisoidu yrityksen kasvuksi. Keskeinen osa suomalaisten yrittäjyyden kenttää ovat perheyrietykset, joiden jatkuvuudelle onnistuneet omistajanvaihdokset ovat avainasemassa. Yksinyrittäjillä on myös paljon tekemätöntä työtä, mutta kynnys palkata ensimmäinen työntekijä on usein korkea.

Myös työelämän muutokset muokkaavat yrityskenttää. Kasuvia trendejä ovat esimerkiksi alustatalous, kevytyrittäjyys, osa-aikainen ja sivutoiminen yrittäjyys sekä yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistäminen.

¹ Tilastokeskus, yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, 10.5.2024

² Tilastokeskus, työvoimatutkimus, 10.5.2024

Osaavan työvoiman saatavuus on yksi merkittävimmistä yritysten kasvun esteistä. Yritysten kasvussa avainasemassa on vienti, eikä pelkkä kotimarkkinoilla toimiminen tarjoa riittäviä kasvun eväitä. Haasteita Suomessa kokonaisuuteen tuovat myös yritysten alhainen perustamisaktiivisuus sekä start up -yritysten perustamisen pidempiaikainen laskutrendi.

Eri ikäisillä, eri kokoisilla ja eri alueilla toimivilla yrityksillä on erilaiset toimintaympäristöt ja tarpeet yrittäjyydelle. Vuodesta 2020 lähtien yrittäjyyden toimintaympäristö ja yritykset ovat olleet murroksessa erilaisista kriiseistä johtuen. Geopoliittiset epävakaudet ovat lisääntyneet, millä on vaikutusta muun muassa korkeaan inflaatioon, kuluttajien luottamukseen, ostokäyttäytymiseen ja ostovoimaan. Kriisit ja talouden epävakaus haastavat yrittäjyyttä. **Julkisella yritysrahoituksella ja yrityspalveluilla paikataan markkinapuutteita, jaetaan riskiä ja katalysoidaan yritysten rahoitusta yritysten eri elinkaaren vaiheissa.** Valtion eri toimijat edistävät yritysten perustamista ja jo toimivien yritysten liiketoiminnan kehittämistä, kasvua ja kansainvälistymistä sekä TKI-toimintaa yritysrahoituksella ja -palveluilla, joiden keinovalikoimaan kuuluvat esimerkiksi lainat, takaukset, avustukset, yritystuet sekä tieto- ja neuvontapalvelut.

Yhteiskunnallisilla yrityksillä ja osuuskunnilla on myös omat erityistarpeensa. Yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan ensisijaisena tavoitteena on yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Tavoitteeseen voi sisältyä sosiaalisesti, ympäristöllisesti, taloudellisesti ja/tai kulttuurisesti kestävä kehityksen edistäminen. Yhteiskunnalliset yritykset sijoittavat pääosan voitostaan toimintansa kehittämiseen ja toimivat kilpailuilla markkinoilla, erityisesti sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalvelujen tuottajina sekä työllisyyden edistämässä ja kiertotaloudessa. Yhteiskunnallisten yritysten potentiaali ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan edistämässä on merkittävä. Osuuskunnat taas ovat taloudellista toimintaa harjoittavia yrityksiä, joiden jäsenmäärä ja osuuspääoma eivät ole ennalta määrättyjä. Osuuskunnan omistavat jäsenet, jotka voivat olla henkilöjäseniä tai yhteisöjä. Osuuskuntien monimuotoisuus mahdollistaa niiden toiminnan lähes millä tahansa toimialalla, jossa yhteistyö ja yhteisomistajuus tuovat lisäarvoa.

Maaseutualueilla sijaitsee 35 prosenttia yritysten toimipaikoista ja 63 prosenttia kasvuyrityksistä. Voimakasta kasvua hakee maaseudun yrityksistä 6 prosenttia ja kaupunkien yrityksistä 11 prosenttia. Maa- ja metsätalouden potentiaali on kyettävä hyödyntämään nykyistä paremmin myös viennin näkökulmasta. Hallitus tavoittelee suomalaisen ruokajärjestelmän kestävyuden parantamista ja ruokaviennin kaksinkertaistamista vuoteen 2031 mennessä.

Hallitus kartoittaa myös tavoitteita ja poikkihallinnollisia toimia erilaisten maaseutu- ja saaristoalueiden elinvoiman uudistumiselle, asuttavuuden, palveluiden, infrastruktuurin, yrittäjyyden, kansalaistoiminnan edellytyksille sekä suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden vahvistamiselle huomioiden myös EU- ja OECD ulottuvuudet. Suomi on EU:n maaseutumaisin maa. Suomesta 95 prosenttia on maaseutumaista aluetta. Näillä alueilla asuu vakituisesti vajaat 1,5 miljoonaa ihmistä sekä osa-aikaisesti ja säännöllisesti jopa 2,9 miljoonaa ihmistä.

Yhteiskunta tarjoaa yrityksille toimintaympäristön puitteet, mutta päätökset yritystoiminnasta tekee aina yrittäjä itse. Yrityksissä kasvupäätökset ja -toimet tehdään pidemmällä aikavälillä. Jotta yritykset uskaltavat tavoitella kasvua, tehdä investointeja ja luoda työpaikkoja, **on yrittäjyyden toimintaympäristön oltava ennustettavaa, vakaata ja kasvuun kannustavaa.** Yrityksiä ei saa rasittaa velvollisuuksilla ja sääntelyllä, jotka heikentävät niiden mahdollisuuksia jatkaa yritystoimintaa, uudistua, kasvaa, työllistää tai tehdä investointeja. Kansallisella toimeenpanolla yrittäjyyden toimintaympäristöä ei tule säädellä tai rasittaa EU-vaatimuksia enempää. EU-vaikuttamistyössä tulee aktiivisesti edistää suomalaisten yritysten ja Suomen edun mukaisia tavoitteita.

3. Tavoitteet ja toimenpiteet

Valtiovalta edistää yrittäjyyttä usealla eri politiikkalohkolla, joista pääpaino on elinkeino-, innovaatio-, yrittäjyys- ja työllisyyspolitiikassa. Tavoitteena on luoda yrityksille houkutteleva ja kilpailukykyinen toimintaympäristö uudistua, kasvaa ja työllistää sekä aktiivisesti vauhdittaa kasvua. Keskeistä on Suomen kasvun kärkien potentiaalinen hyödyntäminen, yritysten kasvuhaluun herättäminen sekä kasvuhakuisuuden edistäminen yritysten todelliseen uudistumiseen, kasvuun ja viennin

harjoittamiseen vaikuttavin ja vaikuttavuudeltaan kestävin toimin. Yrittäjyyttä edistetään osaltaan myös vero- ja talouspolitiikan sekä koulutus-, ympäristö- maahanmuuttopolitiikan kautta.

3.1. Yritysten uudistumisen, kasvun ja kansainvälistymisen tavoitteet

Suomen elinkeinorakenteen uudistuminen ja monipuolistuminen edellyttävät Suomen kasvun kärkiin panostamista sekä lupaavimpien globaalien kasvumahdollisuuksien hyödyntämistä. Olennaista on kyky kehittää ja tuoda markkinoille uusia ratkaisuja. Tämä edellyttää oikein kohdennettuja TKI-panostuksia sekä uutta osaamista. Yritysten aineettomilla investoinneilla on merkittävä asema tarvittavan osaamisen ja kyvykkyyksien rakentamisessa erityisesti liittyen digitalisaation tarjoamiin liiketoimintamahdollisuuksiin ja tuottavuusetiuihin.

Teollisuuden uudistuminen ja sen tavoitteet

Talouden kansainvälisen toimintaympäristön muutokset haastavat perinteistä suomalaista teollisuutta sekä sen globaalia kilpailuasemaa. Suomen hyötyminen teknologisten murrosten avaamista liiketoimintamahdollisuuksista sekä kyky skaalata lupaavista uusista avauksista merkittävää liiketoimintaa eivät ole vielä riittävällä tasolla. Teollisuuden viennin heikon kehityksen ja ulkomaankaupan pitkäkestoisen alijäämän taustalla on myös kotimaisia tekijöitä, jotka edellyttävät toimenpiteitä. Myöskään Suomeen suuntautuvien investointien määrä ei ole teollisuuden uudistumisen ja kilpailuaseman kannalta riittävää.

Suomalaisen teollisuuspolitiikan on uudistuttava, jotta se on kilpailukykyistä myös EU-tasolla ja globaalisti. Uudistuneen teollisuuspolitiikan tulee sisältää vientiteollisuudelle olennaiset politiikkakokonaisuudet (kuten logistiikan) ja tavoitella kasvuhakuisten, työllistävien ja vientiin tähtäävien yritysten kasvua sekä työpaikkojen säilymistä Suomessa. Teollisuuspolitiikka tukee yritysten kestävästä kasvusta ja kansainvälistymisestä sekä laajemmin elinkeinorakenteen uudistumista hyödyntäen erityisesti puhtaan siirtymän globaalia investointiaaltoja ja nousevia teknologioita (kuten terveys- ja kvanttiteknologiaa sekä tekoälyratkaisuja).

Uudistuneen suomalaisen teollisuuspolitiikan ytimessä on globaaliin kilpailutilanteeseen ja geopolitiikan muutoksiin vastaaminen, mukaan lukien tukikilpailun muutokset, kilpailukykyyn ja resilienssin vahvistaminen sekä tuottavuuden parantaminen. Vientiteollisuuden tarkastelu sen luoman kotimaisen arvonlisän pohjalta auttaa kohdistamaan huomion uudistuneen teollisuuspolitiikan kannalta olennaisiin asioihin. Se nostaa esille toimialojen väliset suuret erot sekä pienten yritysten huomattavasti niiden bruttovientiä suuremman merkityksen viennin kotimaiselle arvonlisälle. Palveluilla ja erityisesti digitaalisilla palveluilla on tässä keskeinen rooli.

Puhtaan siirtymän mahdollisuuksien hyödyntäminen ja sen tavoitteet

Ilmastonmuutoksen hillitseminen edellyttää päästöjen merkittävää vähentämistä yhteiskunnan eri osa-alueilla, muun muassa teollisuudessa. Teollisuuden puhdas siirtymä tarkoittaa olemassa olevien prosessien ja tuotantolaitosten päästöjen merkittävää vähentämistä sekä kokonaan uusien teollisuudenalojen ja energiantuotantomuotojen nousua. **Merkittävät muutokset teollisen mittakaavan tuotannossa edellyttävät mittavia investointeja, jotka toteutuessaan tarjoavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia laajalti koko yrityskehityksessä.**

Suomeen suuntautuvien investointien edistäminen kuuluu hallituksen keskeisiin tavoitteisiin. Tavoitetta edistetään muun muassa laatimalla kansallinen toimintamalli isojen investointihankkeiden saamiseksi Suomeen sekä luomalla yhden luukun periaatteen mukaiset sujuvat viranomais- ja luvitusprosessit. Lisäksi ison kokoluokan puhtaan siirtymän investointeja vauhditetaan muun muassa tukiohjelmilla.

Puhtaan siirtymän tuotteiden ja palvelujen kysynnän maailmalla arvioidaan jatkavan kasvuaan. Suomalaisten teknologiayritysten tarjoamilla ratkaisuilla on mahdollisuus eri puolilla maailmaa merkittävästi vähentää ilmastopäästöjä ja pienentää ympäristöhaittoja. Tämä ns. kädenjälkivaikutus voi olla Suomelle myös merkittävä talouskasvun ajuri.

Puhdas siirtymä vauhdittaa suomalaisen elinkeinorakenteen uudistumista ja avaa merkittäviä kasvumahdollisuuksia esimerkiksi erilaisten vähähiiliratkaisujen kehittäjille. Puhdasta siirtymää tukevan biotalouden raaka-aineet tulevat pitkälti maaseutualueilta, mikä lisää näiden alueiden elinvoimaisuutta. Teollisen mittakaavan investoinnit lisäävät toteutuessaan toimeliaisuutta niin rakentamisessa kuin kone- ja laitetöimittämässäkin ja vauhdittavat siten koko talouden kehitystä.

Digitalisaatio ja sen tavoitteet

Automatisaatio, robotisaatio ja tekoäly ovat muuttaneet ja muuttavat yhä yrittäjyyden ja työntekemisen muotoja ja tapoja. Kehityskulun myötä myös yritysten työvoimatarpeet ja osaamistarpeet ovat murroksessa – joitakin nykyisiä työtehtäviä häviää ja samalla syntyy uusia työpaikkoja ja ammatteja esimerkiksi data-analytiikan ja tietojohdamisen parissa.

Digitalisaatio muokkaa vastaisuudessaakin taloutta voimakkaasti muun muassa uusien teknologioiden ja datatalouden kautta. Suomalaisten yritysten tulee olla mukana alan kärkikehityksessä ja kovenevassa kilpailussa. Digitalisaatio tarjoaa yrittäjille ja yrityksille uusia mahdollisuuksia liiketoimintamallien, laadun, asiakaslähtöisyyden, tuottavuuden, kestävyuden ja kansainvälistymisen kehittämiseen ja toteuttamiseen sekä kansallisilla että globaaleilla markkinoilla. Reaaliaikaisen digitaalisen talusdatan hyödyntäminen yrityksissä ja viranomaisissa tuo merkittäviä kustannushyötyjä koko yhteiskuntaan. **Yritysten tuottavuutta tulee nostaa digitaaliteknologioilla (kuten tekoälyllä) ja datatalouden liiketoimintamalleilla. Myös datapohjaisen arvonnun tulee vahvistua.** Suomessa investoinnit digi- ja datatalouden kasvuun ovat yhä verrokkimaita alhaisemmalla tasolla, ja niitä tarvitaan lisää. Edelläkävijäyrityksillä ja laajemmalla pk-yritysten joukolla tulee olla kyvykyys ja osaaminen kasvaa sekä uudistua digitalisaatiolla. Digitaalisesti edistyneitä pk-yrityksiä tarvitaan lisää.

Pk-yritykset tarvitaan voimakkaammin mukaan digitalisaation ja datatalouden ratkaisujen hyödyntäjiksi ja tuottajiksi innovaatio- ja liiketoimintaekosysteemeihin. Myös digitalisaatioon liittyvän tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K-toiminnan) tulee vahvistua pk-yrityksissä. Tarvitaan lisää nopeutta ja ketteryyttä tutkimuksen ja kehitystyön tulosten viemiseen markkinoille yritysten kautta. Pk-yritysten tulee olla digitaalisen ja puhtaan siirtymän käytännön ratkaisujen kehittämisen, tarjoamisen ja soveltamisen eturintamassa. Osana digitalisaatiokehitystä tulee pyrkiä löytämään keinoja siihen, että laajakaistayhteydet ovat Suomessa kaikkien saatavilla.

Julkinen yritysrahoitus ja sen tavoitteet

Toimivat rahoitus- ja pääomasijoitusmarkkinat ovat keskeinen osa elinvoimaista yrittäjyysekosysteemiä. Niitä tarvitaan erityisesti innovaatioiden, talouskasvun ja kilpailukykyyn edistämiseen. Markkinoiden toimivuutta edistää osaltaan valtion yritysrahoitus, jonka rooli on täydentää rahoitusmarkkinoita ja jakaa riskiä. Tarvetta on erityisesti aikaisen vaiheen yritysten rahoituksessa ja toimialoilla, joilla on poikkeuksellisen korkeat riskit ja mahdolliset tuotot sekä korkeat markkinoille pääsyn esteet sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Julkinen yritysrahoitus edistää yritystoiminnan käynnistymistä, kasvua ja investointeja sekä kansainvälistymistä, vientiä ja onnistuneita omistajanvaihdoksia. EU-rahoitus monipuolistaa yksityisen sektorin rahoituksen tarjontaa riskipitoisiin yrityksiin. Osaltaan sillä voidaan paikata myös suhdanteiden ja kriisien aikana kasaantuvaa rahoitusvajetta.

Tavoitteena on, että julkinen yritysrahoitus muodostaa markkinarahoitusta täydentävän selkeän rahoituspolun eri kokoisille, eri ikäisille ja eri kehitysvaiheessa oleville yrityksille, että rahoitusinstrumentit tarjoavat monipuolisia rahoitusratkaisuja ja että toimijoiden välinen yhteistyö ja tiedonvaihto on saumatonta. Julkisina rahoitustoimijoina ELY-keskuksilla, Business Finlandilla, Teollisuussijoitus Oy:llä ja Finnvera Oyj:llä on keskeinen yritysrahoittajarooli yksityisen markkinarahoituksen täydentäjänä. Toiminnan suuremman elinkeinopoliittisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi näiden toimijoiden yhteistyötä tulee lisätä ja tiivistää esimerkiksi uusia toimintamalleja kehittämällä. Suomen julkisen vienninrahoitusjärjestelmän tulee varmistaa tasavertaiset

kilpailuedellytykset suomalaisille yrityksille kansainvälisillä markkinoilla, toimia proaktiivisena vienninrahoittajana ja markkinapuutepaikkaajana muuttuvassa toimintaympäristössä sekä pyrkiä osaltaan lisäämään viennin ja vientiyriyten määrää. Muuttuvassa toimintaympäristössä valtion yritysrahoituksen tulee olla ketterää ja tehokasta. **Yritystukijärjestelmää tulee kehittää ja sen painopistettä siirtää edistämään vahvemmin pitkän ajan tuottavuutta ja arvonlisää sekä puhdasta siirtymää toimintaympäristön kilpailuasetelma huomioiden.**

TKI-toiminta ja sen tavoitteet

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI-toiminta) muodostaa perustan Suomen kilpailukyvyille, tuottavuuden kasvulle ja hyvinvoinnille. Tavoitteena on nostaa Suomen T&K-toiminnan menot neljään prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. **Tavoitteena on, että erityisesti pk-yritysten TKI-intensiteetti kasvaa ja että T&K-toimintaa tekee yhä useampi yritys.** Samalla kasvatetaan niiden pk-yritysten määrää, jotka suunnitelmallisesti hyödyntävät TKI-toimintaa kilpailukykyä kehittämisessä ja kasvunsa vauhdittamisessa. Näin kehitetään uutta liiketoimintaa ja kilpailukykyä sekä vauhditetaan kasvua. Tällä hetkellä yritysten TKI-toiminta on Suomessa keskittynyt melko harvoille yrityksille ja toimialoille. Maaseudun osuus koko maan TK-toiminnasta on noin 5 prosenttia. T&K-toimintaa harjoittavien pk-yritysten osuus on suhteellisen vähäinen (11 prosenttia yli 10 henkilön pk-yrityksistä) ja noin 60 prosenttia yritysten T&K-menoista syntyy suurissa yrityksissä. **T&K-toiminnassa on myös tärkeää löytää keihäänkärkiä, joilla yrityksistä voi kasvaa kategoriajohtajia ja joilla on erityisen positiivisia heijastusvaikutuksia yhteiskuntaan.**

Rahoitusta ja muita tukitoimia sekä yrittäjämönteistä TKI-ympäristöä kehitetään siten, että se kannustaa yrityksiä hyödyntämään enenevässä määrin TKI-toimintaa ja -yhteistyötä uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä sekä prosessiensa tehostamisessa. Pk-yrityksillä ei kuitenkaan usein resurssien niukkuuden, osaamisvajeen tai strategisten valintojen vuoksi ole omasta takaa systemaattista tutkimus- ja kehittämistyötä, vaan ne hyötyvät T&K-toiminnastaan yhteistyökumppaneista, kuten suurista yrityksistä ja korkeakouluista, joiden kautta ne saavat uutta osaamista ja pääsevät osaksi suurempia ekosysteemejä ja verkostoja. Kansainvälinen TKI-yhteistyö tuo pk-yrityksille uusia näkökulmia ja avaa uusia markkinoita ja vientimahdollisuuksia. T&K-toiminnasta syntyy myös uusia start up- ja syväteknologiayrityksiä. **Keskeistä on, että TKI-toiminnasta syntyneet innovaatiot skaalautuvat uudeksi liiketoiminnaksi.** Tätä tukevat muun muassa toimivat rahoitusmarkkinat, aineettomien oikeuksien järjestelmä ja osaaminen sekä välineet markkinoille pääsyn ja viennin edistämiseen.

Palvelualat ja sen tavoitteet

Suomessa palvelualat ovat merkittävä osa kansantaloutta. Bruttokansantuotteesta on palvelujen (yksityisten ja julkisten) osuus noin 70 prosenttia. Palvelualat työllistävät noin kaksi kolmasosaa koko yksityisestä sektorista, ja vajaa kolmannes Suomen viennin arvosta on palveluvientiä. Kotimaisuusaste on palveluissa korkea, ja palveluiden arvonlisästä jää suuri osa Suomeen. Myös palvelujen vienti on merkittävä talouskasvun lähde, yhtenä esimerkkinä palvelukauppa perinteisen tavarakaupan rinnalla. Palvelualat ovat kasvaneet Suomessa, ja tämä heijastuu myös BKT:n kasvuun. **Palveluihin ja palveluliiketoiminnan kasvuun panostaminen tukee myös elinkeinorakenteen uudistamista.**

Palvelualojen kehityksessä on lukuisia kasvua edistäviä tekijöitä – digitalisaation ja datan hyödyntäminen nostavat palvelualan kehityspotentiaalin uudelle tasolle. Aineeton arvontuonti on lähtökohta palvelualojen yrittäjyydelle ja keskeistä myös teollisuuden yritysten uudistumisessa. Palvelut eivät myöskään ole sidottuja fyysiseen tavaratuotantoon ja -vientiin, vaan ne voivat toimia jopa maailmanlaajuisesti digitaalisten tietoverkkojen kautta. Tämä tarjoaa pienelle maalle merkittävän skaalautumismahdollisuuden pienestä yritysosta lähtien.

Palvelualoilla ja aineettoman arvon luontiin tukeutuvassa yritystoiminnassa, kuten matkailualoilla ja luovassa taloudessa, kannustetaan yrityksiä TKI-toimintaan ja vahvistetaan yritysten vientimahdollisuuksia. Suomeen suuntautuvan ulkomaisen matkailun edistämällä tuetaan matkailualojen yritystoimintaa. Matkailuvienti oli myös palveluviennin kolmanneksi suurin erä vuonna

2023. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyössä vahvistetaan kansallista strategiasta toimintatapaa ja tavoitteita luovan talouden yritystoiminnalle.

Aineettomat oikeudet, IPR ja niiden tavoitteet

Suomen talousjärjestelmä ja hallinto on rakennettu pitkälti fyysisen tavaratuotannon logiikan varaan. Aineettomat investoinnit ovat kuitenkin kasvaneet globaalissa taloudessa fyysisten investointien rinnalle ja myös osin niiden ohi. Erityisesti vertailu Ruotsiin osoittaa, että Suomi on jäänyt merkittävästi jälkeen tällä saralla. **Aineettomien investointien oikeudellinen perusta on aineettomissa oikeuksissa (pääasiallisesti patentit, tavaramerkit ja tekijänoikeus), joissa Suomi on menestynyt perinteisesti hyvin.**

Toimiva IPR-järjestelmä on merkittävässä asemassa, kun yritykset arvioivat toimintojen (kuten TKI, innovaatiot, pääkonttoritoiminnot) sijoittamista kansainvälisesti. Toimiva IPR-suoja on myös elintärkeä yritysten vientitoiminnan tuki esimerkiksi piraattitoiminnan hillitsemiseksi. Toimivat kansainväliset käytännöt (PRH, IPR-asiamiesjärjestelmä) ovat erityisen tärkeitä, kun pk-yritykset lähtevät viemään tuotteitaan ulkomaille.

Start up -yrittäjyys ja sen tavoitteet

Start up -yritykset ja -yrittäjät ovat merkittäviä elinkeinoelämän uudistajia ja kasvun moottoreita, jotka laajentavat TKI-toimintaa uusille sektoreille. Start up -yritykset luovat merkittävän osan uusista työpaikoista sekä panostuksista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Uudet innovatiiviset yritykset tuovat markkinoille uusia palveluja ja tuotteita sekä uudistavat elinkeinoelämää ja elinkeinorakennetta. Start up -yritysten perustamismäärä sekä uusien tutkimus- ja yrityslähtöisen deep tech -yritysten määrä ovat kuitenkin laskeneet Suomessa vuodesta 2016 lähtien. **Start up -yrittäjyyden tukemiseksi tarvitaan politiikkatoimia, joilla luodaan start up -yrittäjyyteen ja -yrityksille uusia kannusteita sekä poistetaan niiden synnyn ja kasvun esteitä.**

Yksinyrittäjyys ja sen tavoitteet

Suomen yrityskannasta noin 70 prosenttia on yksinyrittäjiä. Osuus on poikkeuksellisen suuri. Suomessa yksinyrittäjyys on myös pysyvä yrittäjyyden muoto ja määrä on kasvanut tasaiseen tahtiin. Vuonna 2000 yksinyrittäjiä oli yhteensä 120 000 ja vuonna 2023 jo noin 185 000. Yksinyrittäjien määrän kasvu johtuu osin työelämän murroksesta ja työmarkkinoiden tilanteesta.

Kynnys ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen on korkea. Yksinyrittäjät toimivat usein verkostomaisesti. Yksinyrittäjyyden taustalla on usein halu oman vapauden pitämisestä, eikä yritystoimintaa haluta kasvattaa tai laajentaa. Itsensä työllistäminen ja yrittäjäriski eivät näy monilla yrittäjillä tulojen nousuna. Lähes puolet yksinyrittäjistä ansaitsee alle 2 000 euroa kuukaudessa. **Suomessa on tarpeen tarkastella, onko yksinyrittäjyydessä valtion taholta esteitä, joita poistamalla tai kaventamalla yhä useampi yksinyrittäjä saataisiin kasvattamaan yritystoimintaansa ja ryhtymään työnantajayrittäjäksi.**

Omistajanvaihdokset ja niiden tavoitteet

Yrityksen omistuksen siirtäminen yrityskaupalla, sukupolvenvaihdoksella tai muulla tavalla luo yritystoiminnalle usein mahdollisuuden jatkaa, uusiutua ja kasvaa palvelen myös alueellista ja paikallista elin- ja pitovoimaa. Omistajanvaihdokset ovat yhä useamman pk-yrityksen kasvun lähde. Kehittyvään ja elinvoimaiseen yritystoimintaan kuuluu myös omistajuuden kehittyminen, vahvistuminen ja uusiutuminen. Tulevan kymmenen vuoden aikana noin 45 prosenttia yrityksistä suunnittelee toteuttavansa omistajanvaihdoksen. Maaseudulla yrityksistä yli 50 prosenttia on luopumassa pääomistajuudesta lähivuosina ja vuoteen 2028 mennessä yli 90 prosenttia yrityksistä.

Omistajanvaihdosten vauhdittaminen on yksi tärkeä keino yritysraakenteen uudistamisessa. Omistajanvaihdosten toteuttamisessa ja suunnittelussa yksityinen yritysneuvonta ja -rahoitus ovat lähtökohta, jota julkiset yrityspalvelut ja -rahoitus osaltaan täydentävät. **Omistajanvaihdosten rahoitus**

on myös yksi julkisen yritysrahoittaja Finnveran rahoituksen painopistealueista. Finnvera mahdollistaa vuosittain merkittävän määrän suomalaisia omistajanvaihdoksia takauksin ja lainarahoituksella. Myös Teollisuussijoitus Oy voi osallistua oman pääoman ehtoisin rahoituksen keinoin yritysjärjestelyihin ja omistajanvaihdoksiin suoralla sijoitustoiminnallaan.

Kasvuyrittäjyys ja sen tavoitteet

Kasvuyritykset ovat tärkeä yritysryhmä talouden kasvun ja uudistumisen näkökulmista. Erityisesti keskisuuret ja ns. midcap-yritykset ovat kokoaan tärkeämpiä yhteiskunnallemme. Huolimatta määrältään pienestä keskisuurten yritysten joukosta, keskisuuret yritykset ovat merkittäviä työllistäjiä ja ne tuottavat taloudelle merkittävää arvonlisää. Keskisuuret yritykset ovat resurssiensa puolesta myös potentiaalisia kansainvälistyjiä, ja niiden joukossa on myös vientiyrityksiä, joita tarvitaan lisää Suomeen. Kasvuun vaikuttavat kasvuyritysten määrän ja kasvun vauhdin ohella kasvuyritysten koko. Kasvuun lähtevien tai skaalautuvien yritysten suurempi lähtökoko voi mahdollistaa suuremman kasvun.

Kasvuyrittäjyyden vauhdittamisessa on keskeistä, että entistä useammat yritykset kasvavat suurempiin kokoluokkiin. Keskisuurten yritysten näkökulmasta tärkeä yritysryhmä ovat pienet (10–49 työllistävät) nopeasti skaalautumalla kasvavat yritykset, joista voi kasvaa keskisuuria yrityksiä. Usein edellytyksenä on kasvu kansainvälisillä markkinoilla, eikä pelkkä kotimarkkinoilla kasvu riitä. Useat yritykset ovat yrittäjien omistamia ns. Mittelstand-yrityksiä, mikä tulee ottaa huomioon esimerkiksi yritysrahoituksessa ja muissa politiikkatoimissa.

Elinkeinorakenteen uudistuminen ja monipuolistuminen ovat välttämättömiä, jotta talouden resilienssi ja kyky reagoida kysynnän muutoksiin markkinoilla vahvistuvat. Kasvuyritysten määrä on kääntynyt laskuun vuoden 2019 jälkeen, minkä vuoksi tarvitaan toimenpiteitä kehityksen suunnan kääntämiseksi takaisin kasvu-uralle. **Hallituksen tavoitteena on kaksinkertaistaa kasvuhakuisten keskisuurten yrittäjävetoisten yritysten (ns. Mittelstand) määrä vuoteen 2030 mennessä.**

Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistäminen sekä niiden tavoitteet

Yritysten viennin ja kansainvälisen kasvun edistäminen on yksi Suomen elinkeinopoliittisista prioriteeteista. Viennin pohjan laajentaminen ja yritysten kansainvälisen kilpailukykyyn kasvattaminen ovat Suomen vienninedistämisen keskeisimpiä kipukohtia. Viime vuosina Suomi on jäänyt verrokkimaista jälkeen viennin kehityksessä ja kilpailussa globaaleissa arvoverkostoissa. Suomen sata suurinta vientiyritystä vastaa kahdesta kolmasosasta viennistä. Pienten ja keskisuurten yritysten osuus viennistä on pysytellyt 15 prosentin tasolla. Viennin osuus BKT:sta on Suomessa edelleen alhaisempi kuin keskeisissä verrokkimaissa. Skaalautuvasti kasvavien, kansainvälistymistä tavoittelevien yritysten määrä on Suomessa Pohjoismaiden alhaisin. Erityisesti keskisuurten yritysten joukko on kapea.

Taloukasvun mahdollistamiseksi ja verrokkimaiden etumatkan kuromiseksi Suomi tarvitsee monipuolisempaa viennin rakennetta, uusia vientiyrityksiä ja merkittävästi lisää kansainväliseen liiketoimintaan ja kasvuun panostavia keskisuuria yrityksiä. Suomalaisten yritysten vientiä edistävä Team Finland -verkosto kokoaa yhteen yrityksille suunnatut valtiorahoitteiset kansainvälistymispalvelut ja tarjoaa yrityksille sujuvan palvelupolun kotimaan alueilta maailmalle. Verkoston ydintoimijat (Business Finland, Finnvera, ELY-keskukset, ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö) tekevät tiivistä yhteistyötä alueellisten ja yksityisten yrityspalvelutarjoajien kanssa yritysten saumattoman palvelun takaamiseksi. **Team Finland -toimintaa ja johtamista uudistetaan strategisempaan suuntaan yhdessä elinkeinoelämän kanssa.**

Aluehallintouudistus, lupa- ja valvontavirastot sekä elinvoimakeskukset ja niiden tavoitteet

Valtion aluehallintoa uudistetaan (=aluehallintouudistus) siten, että valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät kootaan uuteen valtakunnalliseen virastoon perustamalla lupa- ja valvontavirasto sekä uudet alueelliset elinvoimakeskukset. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Uudet virastot aloittavat toimintansa vuoden 2026 alusta lukien.

Lupa- ja valvontavirasto vastaa lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus-, lupa-, rekisteröinti- ja valvontatehtävistä. Tavoitteena on parantaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä sekä tarjota sujuvaa palvelua asiakkaille ja yrityksille alueesta riippumatta. Valtakunnallinen toiminta-alue takaa yhdenmukaiset toimintatavat sekä resurssien kohdentamisen varmistamaan muun muassa lupaprosessien tehokkaan läpiviennin.

Elinvoimakeskuksiin kootaan nykyistä vahvemmille alueille ELY-keskusten elinkeinovastuualueiden tehtävät, suurin osa liikennevastuualueiden sekä osa ympäristövastuualueiden tehtävistä. Uudistuksen valmistelussa ja toimeenpanossa kiinnitetään huomiota yrittäjyyden toimintaedellytysten edistämiseen kuten myös yrityspalvelujen kehittämiseen.

Elinvoimakeskukset ovat monialaisia valtion aluehallinnon viranomaisia, jotka hoitavat erikseen säädettyjä kehittämis-, rahoitus- ja toimeenpanotehtäviä elinvoimaa edistäen. Elinvoimakeskukset hoitavat muun muassa yrittäjyyden toimintaedellytysten edistämiseen liittyviä tehtäviä, kuten alueiden kehittäminen, yrittäjyyden ja elinkeinotoiminnan edistäminen, yritystoimintaa edistävä neuvonta, palveluohjaus ja verkostotyö, työelämän laadun edistäminen, yritystoiminnan kestävä kasvu, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, kansainvälistyminen ja kilpailukyky sekä energiantuotanto. Edellä mainittujen lisäksi elinvoimakeskuksilla on myös useita muita tehtäviä.

Elinvoimakeskukset edistävät yritystoimintaa yritysrahoituksella ja -palveluilla, neuvonnalla, palveluohjauksella ja verkostotyöllä tavoitteenaan yritysten kestävä kasvu, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, kansainvälistyminen ja kilpailukyky.

3.2. Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuuden tavoitteet

Yrittäjyyskasvatus ja sen tavoitteet

Yleissivistävässä koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä yrittäjyyskasvatuksen painopisteenä on yrittäjämäisen asenteen ja yrittäjyyteen liittyvien valmiuksien vahvistaminen. Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa vahva sidosryhmien ja työelämän kanssa tehtävä yhteistyö tukee koulujen ja oppilaitosten yrittäjyyskasvatuksen opintoja, jotka ovat yhteensopivia valtakunnallisen ja paikallisen opetussuunnitelman kanssa. Yrittäjyyskasvatus yleissivistävässä koulutuksessa tukee myös talousosaamisen tavoitteita.

Ammatillisen koulutuksen toimintamalli tarjoaa erinomaiset puitteet yrittäjyyskasvatuksen toteutukselle yhteistyössä sidosryhmien ja elinkeinoelämän kanssa. Yrittäjyyskasvatus ammatillisessa koulutuksessa tarjoaa selkeän polun ja mahdollisuuden työllistyä opintojen päätyttyä tai sen jälkeen. Yrittäjien ja yritystoimintaa suunnittelevien koulutus tukee jatkuvaan oppimiseen tähtäävää oppimispolkua.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen perus-, soveltava sekä käytäntöä palveleva tutkimus mahdollistaa entistä helpommin mahdollisuuksia tehdä innovaatioista ja tutkimustuloksista kannattavaa liiketoimintaa. Lisäksi T&K-toiminnan tavoitteena on, että tutkimus- ja innovaatorahoitusta kehitetään pitkän aikavälin kasvun ja uudistumiskyvyn vahvistamiseksi (4 % BKT:sta vuonna 2030). Puhdas siirtymä, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, energiateknologinen murros, bioteknologian kehitys, digitalisaation ja tekoälyn tuomat muutokset sekä väestörakenne tarjoavat uudenlaisia mahdollisuuksia yrittäjyyteen korkeatasoisen tutkimuksen avulla.

Osaavan työvoiman saatavuus ja osaamisen vahvistaminen sekä niiden tavoitteet

Työvoiman saatavuus ja korkea osaaminen vaikuttavat ratkaisevasti Suomen ja suomalaisten yritysten kilpailukykyyn ja menestymiseen globaalisti ja ovat myös yksi keskeisimmistä kriteereistä kansainvälisten investointien suuntautumiseksi Suomeen. Osaavan työvoiman saatavuuden ja osaamisen edistäminen tukevat myös julkisen talouden kestävyttä ja turvaavat osaltaan hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen säilymistä.

Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen yritysten kasvua ja menestystä rajoittava tekijä. Rekrytointiongelmien ovat yleistyneet ja laajentuneet uusille toimialoille ja ammatteihin sekä kaikille alueille. Myös työelämän muutos, kuten digitalisaatio ja puhdas siirtymä, haastaa perinteisiä työntekemisen tapoja ja muotoja. Yritykset ja työnantajat tarvitsevat uudenlaista rekrytointiosaamista.

Osaamisen varmistamiseksi lisätään korkeakoulujen aloituspaikkoja ja suunnataan ne aloille ja alueille, joilla ennakoitaan olevan merkittävää työvoimapolua. Vahvistetaan myös ammatillisen koulutuksen ja elinkeinoelämän yhteistyötä ja uudistetaan koulutuksen tarjontaa, jotta se vastaa paremmin työelämän tarpeisiin sekä T&K-toiminnan tavoitteisiin. Lisäksi vastataan osaamis- ja koulutustarpeisiin myös lisä- ja täydennyskoulutustyyppisellä osaamisen kehittämällä. Erityisesti yritysten nopeisiinkin osaamisen uudelleensuuntaamistarpeisiin vastataan tutkintoa pienemmillä koulutuskokonaisuuksilla, kuten työvoimakoulutuksella, ammatillisen koulutuksen tutkintojen osilla ja korkeakoulujen pienillä osaamiskokonaisuuksilla. Lisäksi jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (JOTPA) tulee toimeenpanna osaltaan parlamentaarisen työryhmän linjaamia jatkuvan oppimisen uudistuksen toimenpiteitä. Myös työpaikoilla tapahtuva oppiminen on tärkeää. Osaamisen vahvistaminen tulee nähdä keskeisenä strategisen johtamisen osana. Koulutuksen ja työelämän vuoropuhelua kehittämällä voidaan varmistaa, että koulutus- ja osaamispanosten kohdentaminen vastaa työelämän tarpeisiin.

Yritysten toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten ja muuttuvien osaamistarpeiden alueellista sekä toimialakohtaista ennakointi- ja arviointitietoa on hyödynnettävä monipuolisesti osaavan työvoiman saatavuuden suunnittelussa ja varmistamisessa. Haasteeksi on tunnistettu ennakoititiedon pirstaleisuus sekä tiedon hyödyntäminen koulutuksen suunnittelussa ja kohdentamisessa. **Tämän vuoksi tulee kehittää uudenlaista, kokoavaa ennakoititiedon järjestelmää työkaluineen** esimerkiksi koulutuspalveluiden tarjoajille sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tuottajille ja kehittäjille.

TE-palvelut 2024 -uudistus ja sen tavoitteet

Vuoden 2025 alusta lähtien kunnat ja työllisyysalueet vastaavat julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisestä Suomessa. Kuntien merkitys yrittäjyys- ja innovaatioissa on suuri ja TE-uudistus lisää edelleen kuntien vastuuta sekä mahdollisuuksia erilaisten yrityspalvelujen tarjonnassa ja yhdistämisessä. Järjestämisvastuun siirto luo kunnille mahdollisuuksia uudenlaisten alueellisten yrityspalveluekosysteemien rakentamiseen, työllisyyden edistämiseen sekä elinkeinojen kehitystyöhön. Uudelleenorganisoinnin yksi tavoite on tukea yhä vahvemmin alueiden elin-, veto- ja pitovoimaa. Työllisyysalueiden kumppanina myös ELY-keskuksilla (tulevilla elinvoimaketuksilla) on tärkeä rooli alueellisen toimijoiden välisen yhteistyön kehittämisessä, sujuvien palvelupolkujen ylläpitämisessä, osaavan työvoiman varmistamisessa ja elinkeinoelämän kehityksen ennakoinnissa.

Työvoiman kohtaantohaasteisiin vastaaminen on TE-palvelu-uudistuksen keskiössä. Kuntien ja alueiden paikallistuntemuksen ansiosta voidaan saavuttaa uudenlaisia synergiaetuja, kun elinvoima-, koulutus-, yritys- ja työllisyyspalvelut sekä maankäyttö ja kaavoitus ovat saman järjestäjän vastuulla. Osaavan työvoiman saatavuutta tukevien palvelujen kytkeminen yhä tiiviimmin alueellisiin yrityspalveluekosysteemeihin mahdollistaa myös Suomeen suuntautuvien investointien edistämiseen liittyvien palvelujen rakentamisen alueille.

Työmarkkinauudistukset ja niiden tavoitteet

Työmarkkinoiden sopimustoiminta on viime aikoina ollut murroksessa. Valtakunnallisia toimialakohtaisia työehtosopimuksia täydentävät enenevässä määrin valtakunnallisiin työehtosopimuksiin perustuvat työpaikkakohtaiset ratkaisut. Myös yrityskohtaiset työehtosopimukset ovat jossakin määrin yleistyneet.

Työmarkkinoilla tehdään merkittäviä uudistuksia lainsäädäntömuutoksina. Kysymys on kilpailukyvyyn, tuottavuuden ja työllisyyden edistämisestä ja sitä kautta hyvinvointivaltion toimintaedellytysten turvaamisesta. Yritysten näkökulmasta kysymys on yritysten menestymisen edellytyksistä kilpailuilla markkinoilla. **Myös työn teettämisen tavoissa on viime vuosina tapahtunut**

muutoksia. Vaikka työtä teetetään edelleen valtaosin työsuhteessa, toimeksiantosuhteisiin perustuvan työn teettämisen malli on lisääntynyt useilla aloilla. Tällä on vaikutusta paitsi osapuolten asemaan myös yritysten välisiin kilpailuedellytyksiin ja yhteiskunnan taloudelliseen kantokykyyn esimerkiksi sosiaalietuuksien rahoitukseen liittyvien kysymysten vuoksi.

Työelämä on yhä kansainvälisempää ulkomaisen työvoiman käytön lisääntyessä. Ulkomaisella työvoimalla on merkitystä työvoimapulan ratkaisemisen kannalta. Ilmiön seurauksena työmarkkinoilla on kuitenkin esiintynyt myös epäkohtia, kuten alipalkkaukseen ja työehtojen polkemiseen liittyviä väärinkäytöksiä. Työmarkkinoille tarvitaan toimenpiteitä, joilla tehokkaalla tavalla pystytään turvaamaan työsuhteissa noudatettavat vähimmäisehdot ja niiden toteutuminen kaikille Suomessa työtä tekeville sekä samalla huolehtimaan yritysten tasapuolisesta kilpailuasemasta markkinoilla.

Työlainsäädännön rakenteiden (pakottavuus, toinsopimisen mahdollisuudet) uudistamista on niin ikään jatkettava. Erilaiset toimialakohtaiset tarpeet, mukaan lukien yritysten kohtaamasta kansainvälisestä kilpailusta johtuvat tekijät, edellyttävät työlainsäädännön sisältämien toinsopimismahdollisuuksien lisäämistä. Joustavuutta ja turvaa tarvitaan myös vastattaessa äkillisten kriisi- ja muutostilanteiden asettamiin vaatimuksiin.

Kansainvälinen rekrytointi ja sen tavoitteet

Eettisesti kestävä kansainvälinen rekrytointi turvaamaa Suomen elinvoimaa. Kilpailukykyinen ja hyvinvoiva Suomi perustuu korkeaan osaamiseen. On tärkeää tunnistaa ja hyödyntää Suomessa jo olevaa kotimaista ja ulkomaista osaamista sekä lisätä työntekijöiden liikkuvuutta Euroopassa. Sen lisäksi on tarpeen kohdennetusti sujuvoittaa korkeasti koulutettujen huippuosaajien ja työvoimapula-alojen ammattiosaajien maahanmuuttoa, jotta TKI-toiminnan ja työmarkkinoiden nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin voidaan vastata. Maahanmuuton tulee olla valtion taloutta vahvistavaa.

Tavoitteena on, että suomalaiset yritykset koosta ja sijainnista riippumatta osaavat ja uskaltavat rekrytoida tarpeisiinsa sopivia osaajia myös ulkomailta. Valtio tukee eettistä ja osuvaa kansainvälistä rekrytointia kohdennetuilla kumppanuuksilla valittujen lähtömaiden kanssa. Rekrytointikynnystä madalletaan toimivin julkisin palveluin, jotka takaavat sujuvat ja luotettavat lupamenettelyt sekä nykyaikaisen asiointipolun ennen ja jälkeen maahantulon. Työnantajat hyötyvät siitä, että julkiset ja yksityiset rekrytointipalvelut toimivat saumattomasti yhteen. Yhteisin toimin ja valvonnalla on myös varmistettava, että suomalaiset työmarkkinat ovat kaikille turvalliset ja työperäistä hyväksikäyttöä torjutaan tehokkaasti.

3.3. Toimivat markkinat

Toimivat markkinat ja kilpailullisuus sekä niiden tavoitteet

Toimiva kilpailu on talouskasvun ja tuottavuuden kasvun edellytys. Kilpailun vaikutus innovaatiotoimintaan on niin ikään myönteinen. Toimiva kilpailu koti- ja sisämarkkinoilla auttaa elinkeinoelämää uusiutumaan ja tehostamaan toimintaansa parantaen myös yritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Toimivalla kilpailulla on siten myönteinen merkitys myös Suomen ja EU:n kilpailukyvyille. Yritykset, jotka kilpailevat tehokkaasti kotimarkkinoillaan, ovat valmiimpia kohtaamaan kilpailun myös globaaleilla markkinoilla.

Yritysten kasvu- ja toimintaedellytyksiin julkinen hallinto voi vaikuttaa yrittäjyyspolitiikan toimilla, jotka lisäävät yrittäjien luottamusta siihen, että yrittäjyyden toimintaympäristö on tasapuolinen, johdonmukainen, selkeä, markkinoille tulon ja siellä toimimisen mahdollistava ja riittävästi ennakoitavissa oleva. Tasapuolisten toimintaedellytysten turvaamiseen kuuluu muun muassa kilpailulain mukaisen kilpailuneutraliteetin varmistaminen eli tasapuolisen kilpailun turvaaminen julkisen ja yksityisen sektorin markkinoilla tapahtuvan toiminnan välillä. Kilpailuneutraliteetti on tärkeää pk-yritysten kannalta, koska julkisen sektorin perusteettomat kilpailuedut voivat vaikuttaa kilpailevien yritysten toimintaan haitallisesti. **Yhteisöverokannan pitäminen kilpailukykyisellä tasolla sekä kannustava ja ennustettava verotus ovat olennainen osa yrittämiselle ja investoinneille vakaata toimintaympäristöä, joka vahvistaa talouskasvua, työllisyyttä, yrittäjyyttä ja kotimaista omistajuutta.**

Suomi edistää kotimaisten pk-yritysten etuja ja tarpeita EU:ssa sekä auttaa varmistamaan, että pk-yrityksiä koskevat politiikat ja ohjelmat ovat tehokkaita ja tasapainoisia hyödyntäen Euroopan komission pk-yritysten lähettiläiden (SME Envoy) työskentelyä. Nämä lähettiläät ovat kunkin jäsenvaltion tai edunvalvontaorganisaation valitsemia avainhenkilöitä, jotka edustavat ja tukevat pk-yrityksiä Euroopan unionin tasolla. Pk-yritysten lähettiläät toimivat linkkinä pk-yritysten, jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten välillä.

Yritysten hallinnollisen taakan keventäminen ja sen tavoitteet

Suomen taloudellisen menestyksen kannalta on huolehdittava siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Sujuva sääntely saavuttaa sille asetetut poliittiset ja sisällölliset tavoitteet tehokkaasti ilman ylimääräisiä haittoja yrityksille tai kansalaisille ja ilman tarpeettomia kustannuksia julkiselle hallinnolle. Sujuvalla sääntelyllä vahvistetaan Suomessa toimivien yritysten kasvua ja kilpailukykyä sekä edistetään markkinoiden toimivuutta.

Sääntelyn sujuvoittamisen tavoitteena on helpottaa yritysten arkea, vähentää tarpeetonta byrokratiaa ja siten sääntelystä ja sen noudattamisesta yrityksille aiheutuvia tarpeettomia kustannuksia. Tarpeettoman yrityksiin kohdistuvan hallinnollisen taakan aiheuttamista tulee sääntelyssä välttää ja edelleen karsia. Vaikutukset yritysten hallinnolliseen taakkaan tulee arvioida huolellisesti osana muuta yritysvaikutusarviointia. Erityisen tärkeää vaikutusarviointi on pienten yritysten kohdalla, joita hallinnollinen taakka rasittaa suhteellisesti eniten. Kun vaikutukset hallinnolliseen taakkaan arvioidaan lainvalmistelun yhteydessä euromääräisesti, uudesta lainsäädännöstä yrityksille aiheutuvan hallinnollisen taakan kehitystä on mahdollista seurata yhdenmukaisesti ja systemaattisesti kaikilla hallinnonaloilla ja myös ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin hallinnollisen taakan kasvaessa. **Tavoitteena on, että yritysten hallinnollinen taakka ei hallituskauden aikana ainakaan kasva.** Mikäli uudella lainsäädännöllä aiheutetaan yrityksille lisää hallinnollista taakkaa, on löydettävä vastaavasti myös kevennyksiä. **Sääntelyä tulee sujuvoittaa myös kuntien osalta normien purkamisella.** Tavoitetta viedään eteenpäin siten, että kuntien normituksen keventämiseen kytketään soveltuvin osin kaikki kuntia ohjaava sektorilainsäädännön tarkastelu.

Julkisten hankintojen kehittäminen ja sen tavoitteet

Julkinen sektori ostaa vuosittain noin 30 miljardilla eurolla tuotteita ja palveluita yksityiseltä sektorilta. Hankinnoista noin puolet on pien- tai suoraankintoja ja toinen puoli avoimesti kilpailutettuja hankintoja. Julkisten hankintojen kilpailuttamisen tavoitteena on mahdollistaa yritysten syrjimätön kohtelu ja avoin pääsy hankintamarkkinoille. Julkisiin hankintoihin toimittajaksi pääsy toimii monesti yrityksille myös kasvualustana kansainvälistymiseen.

Julkisia hankintoja kilpailutetaan yhä vähemmän, mikä näkyy erityisesti kilpailutuksiin jätettyjen tarjousten määrän vähenemisenä. Tästä aiheutuu tehottomuutta, joten kilpailun lisäämiseksi ja kustannussäästöjen aikaansaamiseksi on tärkeää mahdollistaa nykyistä paremmin erityisesti pk-yritysten parempi pääsy hankintoihin. Hankintojen suuren määrän vuoksi pienikin tehostaminen kilpailutetuissa hankinnoissa voi johtaa hyvin suuriin vuosittaisiin säästöihin. Tarjoajien määrän lisääminen parantaa myös hankintojen laatua ja tuo uusia innovatiivisia toteutusmalleja hankintoihin.

Luvitus ja sen tavoitteet

Ennakoitava, luotettava ja sujuva lupajärjestelmä tukee merkittäväällä tavalla investointien edistämistä. Investointia valmistelevalle yritykselle on tärkeää tietää, millaisia ovat luvan myöntämisen edellytykset ja käsittelyssä tarvittavat tiedot, sekä saada arvio käsittelyajasta.

Ympäristöllisten lupamenettelyjen tavoitteena on varmistaa, ettei toiminta aiheuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Suomalainen lupajärjestelmä toteuttaa kokonaisuutena tavoitteen hyvin, mutta muutamien yksittäisten hankkeiden luvitukseen liittyvät ongelmat ovat viime vuosina heikentäneet Suomen mainetta investointikohteena. Hankaluutta on aiheutunut muun muassa muutoksenhakuprosessien kestosta sekä puutteista EU-lainsäädännön kansallisessa

täytäntöönpanossa, mikä on johtanut prosessin ennakoimattomuuteen sekä lupaviranomaisen ja oikeuslaitoksen toisistaan poikkeaviin ratkaisuihin.

Hallitus sitoutuu investointiluvituksen sujuvoittamiseen muun muassa ottamalla käyttöön yhden luukun periaatteen mukaiset luvitusprosessit, toteuttamalla niitä tukevan hallintorakenteen perustamalla valtakunnallisen lupa- ja valvontaviraston, edistämällä digitaalisia palveluja sekä muilla tarvittavilla toimilla. Myös hallituksen perustamalla investointinyrkillä edistetään investointien sijoittumista Suomeen.

EU-vaikuttaminen ja sen tavoitteet

Suomi vaikuttaa aktiivisesti EU-valmistelun ja päätöksenteon kaikissa vaiheissa. Keskeinen osa ennakkovaikuttamista on nostaa Suomen omia tavoitteita osaksi EU:ssa laadittavia pidemmän aikavälin suunnitelmia ja komission työohjelmia. Vaikuttaminen pohjautuu valtioneuvoston koordinoituun näkemykseen.

Suomen kotimarkkina on EU-sisämarkkinat. Suomen viennistä jopa 60 prosenttia ja tuonnista peräti 73 prosenttia on riippuvaista näistä markkinoista, jotka perustuvat 27 jäsenvaltion keskinäiseen vapaakauppaan, tullittomuuteen ja yhdenmukaiseen sääntelyyn. Suomen kannan mukaan reilu kilpailu, toimivat sisämarkkinat ja nykyisten EU-varojen tehokas käyttö ovat EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyyn perusta ja avainasemassa nykyisten ja tulevien haasteiden ratkaisemisessa. Euroopan talouskasvun hidastuminen, väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku sekä sotien ja kriisien aiheuttama epävarmuus voivat tuoda haasteita vapaan kaupan harjoittamiselle ja kansainvälisten sopimusten noudattamiselle. Sisämarkkinoita tulee uudistaa poistamalla edelleen kaupan esteitä ja vähentämällä yritysten hallinnollista taakkaa.

Sisämarkkinoiden toimivuus on keskeistä erityisesti pk-yritysten kannalta. EU:n sisämarkkinat luovat edellytyksiä toiminnan laajentamiselle toisiin jäsenvaltioihin, kun mm. tuotteita koskevat vaatimukset ovat yhdenmukaisia kaikissa jäsenvaltioissa. EU-lainsäädännön yhdenmukaistaminen, sääntelyyn laatuun panostaminen ja muun muassa raportointivelvoitteiden vähentämiseen liittyvät toimenpiteet tukevat pk-yritysten toimintaa niin EU-tasolla yleisesti kuin kansallisestikin.

4. Seuranta

Periaatepäätöksen toteutumista seurataan valtioneuvoston tasolla periaatepäätöksen toimenpiteiden etenemisen seurannalla. Lisäksi kukin ministeriö seuraa periaatepäätöksen toteutumista vuosittain osana ministeriöiden toiminnan ja talouden suunnittelua.

5. Toimenpiteet ja vastuutahot

Puhtaan siirtymän toimenpiteet ja vastuutahot:

- Edistetään Suomen houkuttelevuutta puhtaan siirtymän investointikohteena julkisilla politiikkatoimilla, jotka vahvistavat erityisesti uusien vähähiiliratkaisujen kehittämistä, pilotointia ja skaalaamista, investointiympäristön kilpailukyvyyn turvaamista sekä tarvittavan osaamisen saatavuuden koko yrityssectässä. (Vastuutahot: TEM, YM, LVM, OKM, VM)*

Julkisen yritysrahoituksen toimenpiteet ja vastuutahot:

- Varmistetaan, että julkinen yritysrahoitus kehittyy, paikkaa ja täydentää rahoitusmarkkinoita ja toiminnassa otetaan huomioon markkinoiden kehitys (ml. markkinapuutealueiden muutokset). Toiminnan tehokkuus, yhteistyö ja sujuva asiakaspolku varmistetaan omistajaohjauksella ja toimijoiden yhteistyöllä. Lisäksi hyödynnetään EU-rahoituksen mahdollisuuksia nykyistä tehokkaammin suomalaisten rahoittajien, yritysten ja valtion erityisrahoitusyhtiöiden toimesta. (TEM, UM, Finnvera, Tesi, Business Finland, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset, Finnfund)*

3. *Vahvistetaan Suomen Teollisuussijoituksen (=Tesi) teollisuuspoliittista roolia (TEM, Tesi) sekä kehitetään Finnveran kotimaan rahoituksen ja viennin rahoitusjärjestelmää kilpailukykyisemmäksi ja ketterämmäksi kokonaislainsäädäntöuudistuksella (ml. mahdolliset rakenteelliset muutokset sekä digitalisaation hyödyntäminen toiminnassa). (TEM, Finnvera)*
4. *Kehitetään TEM:n johdolla erityisesti Business Finland, Tesi ja Finnvera -toimijoiden kanssa uusia toimintamalleja, jotka tukevat ko. toimijoiden nykyistä tiiviimpää yhteistyötä suuremman elinkeinopoliittisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi yritysrahoituksessa. (TEM, VTT, Business Finland, Tesi, Finnvera, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset)*

TKI-toiminnan toimenpiteet ja vastuutahot:

5. *Kohdennetaan T&K-rahoituksen monivuotisen suunnitelman mukaisesti valtion T&K-rahoitusta T&K-toimintaa aloittaville yrityksille sekä pk-yrityksille, jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti lisäämään T&K-toimintaa. (TEM, Business Finland, Tesi, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset)*
6. *Selkeytetään pk-yritysten TKI-toiminnan kannusteiden roolia ja kohdentumista siten, että T&K-verokannustimet ja suorat T&K-tuet (Business Finland, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset) muodostavat toimivan ja vaikuttavan kokonaisuuden yritysten kannustamiseksi rohkeampaan riskinottoon ja uudistumiseen. (TEM, Business Finland, Tesi, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset)*

Start up -yrittäjyyden toimenpiteet ja vastuutahot:

7. *Vauhditetaan start up -yrittäjyyttä valtion politiikkatoimilla, jotta Suomeen kehittyä maailman paras start up- ja kasvuyritysekosysteemi. (TEM, OKM)*

Omistajanvaihdosten toimenpiteet ja vastuutahot:

8. *Edistetään valtion yritysrahoituksella ja -palveluilla omistajanvaihdosten toteutumista sekä kehitetään omistajanvaihdosten yritysrahoitus- ja yrityspalveluja. (Finnvera, Tesi, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset)*

Yritysten kansainvälistymisen toimenpiteet ja vastuutahot:

9. *Edistetään yritysten kansainvälistymispalveluverkoston (Team Finland) strategisella johtamisella, yhteisillä strategisilla maa- ja alavalinnoilla sekä palveluiden kohdentamisella viennin kasvua lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. (TEM, UM, Business Finland, Finnvera, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset)*

Aluehallintouudistuksen ja elinvoimakeskusten toimenpiteet ja vastuutahot:

10. *Toteutetaan aluehallintouudistus ja perustetaan elinvoimakeskukset. Toimeenpanossa kiinnitetään huomiota yrittäjyyden toimintaedellytysten edistämiseen sekä yritysrahoituksen ja -palveluiden asiakaslähtöisyyteen, vaikuttavuuteen ja tuloksellisuuteen. (VM, TEM, MMM, LVM, YM ja OKM, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset, KEHA-keskukset)*

Yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteet ja vastuutahot:

11. *Edistetään perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen periaatteita läheisessä yhteistyössä keskeisten sidosryhmien ja lähiympäristön toimijoiden kanssa. (OKM, OPH)*

Osaavan työvoiman saatavuus ja osaamisen vahvistamisen toimenpiteet sekä vastuutahot:

12. Tuetaan yrityksiä työvoiman saatavuuden turvaamisessa sekä työmarkkinoiden ja työelämän muutoksiin vastaamisessa. (TEM, OKM, OPH, JOTPA, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset, kunnat)

Työmarkkinauudistusten toimenpiteet ja vastuutahot:

13. Puututaan tehokkaasti työlainsäädännön noudattamiseen liittyviin väärinkäytöksiin työmarkkinoiden vakauden ja toimivuuden ylläpitämiseksi. (TEM, STM, OM)

Kansainvälisen rekrytoinnin toimenpiteet ja vastuutahot:

14. Vahvistetaan yrittäjyyden edellytysten vahvistamiseksi Suomen pitovoimaa kansainvälisille osaajille ja heidän perheilleen tarjoamalla helposti saavutettavia palveluita, torjumalla työmarkkinoilla esiintyvää hyväksikäyttöä ja lisäämällä työelämän vastaanottavuutta. (TEM, OKM, STM, VM, Work in Finland, ELY-keskukset/jatkossa Elinvoimakeskukset, kunnat)

Toimivien markkinoiden sekä kilpailullisuuden toimenpiteet ja vastuutahot:

15. Lisätään yrittäjyyden edellytysten vahvistamiseksi markkinoiden toimivuutta muun muassa edistämällä yleisesti kilpailupolitiikkaa sekä sitoutumalla tasapuolisen toimintaympäristön turvaavaan, ennakoitavaan sekä markkinoille tulon ja siellä toimimisen mahdollistavaan sääntelyyn. (TEM ja kukin ministeriö oman hallinnonalansa osalta, KKV)

Yritysten hallinnollisen taakan keventämisen toimenpide ja vastuutahot:

16. Kevennetään yritysten hallinnollista taakkaa yrittäjyyden edellytysten vahvistamiseksi sekä toteutetaan ministeriöiden yhteistä taakkaseurantaa. (Kaikki ministeriöt)

Julkisten hankintojen kehittämisen toimenpide ja vastuutaho:

17. Tuetaan yritysten osaamista ja rohkaistaan niitä tarjoamaan julkisissa hankinnoissa sekä varmistetaan, että hankintayksiköillä on kyvykyys huomioida pk-yritysten osallistumismahdollisuudet. (VM)

Luvituksen toimenpiteet ja vastuutahot:

18. Edistetään yrittäjyyden edellytysten vahvistamiseksi luvitusta sujuvoittavia kehitystoimia ja varmistetaan yhden luukun palvelujen riittävä resursointi. (VM, YM, TEM)

EU-vaikuttamisen toimenpiteet ja vastuutahot:

19. Panostetaan osana Suomen pitkän aikavälin EU-vaikuttamista sisämarkkinoiden toiminnan kehittämiseen, sisämarkkinaesteiden poistamiseen ja EU-säädösympäristön kehittämiseen niin, että se tukee pk-yritysten toimintaedellytyksiä. (TEM, VNEUS, kaikki ministeriöt)